

Intangible cultural heritage acquirements affiliations in the social studies curriculum

Sosyal bilgiler öğretim programı somut olmayan kültürel miras kazanımlarında ilişkilendirmelerin yeri

Cennet Karakus*, Sınıf öğretmenliği, Eğitim Fakültesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 34430, Beyoğlu, İstanbul

Suggested Citation

Karakus, C. (2017). Intangible cultural heritage acquirements affiliations in the social studies curriculum. *International Journal of Innovative Research in Education*, 4(1), 8-16.

Gönderim 24 Ekim 2016; Düzeltme 15 Aralık 2016; Kabul edilen 20 Mart 2017.

Seçim ve hakem süreci sorumlusu Assoc. Prof. Dr. Zehra Ozcinar, Atatürk Öğretmen Akademisi, Kıbrıs.

©2016 SciencePark Research, Organization & Counseling. All rights reserved.

Abstract

The aim of this study is to determine the place of affiliations in the 4th grade Social Studies Curriculum intangible cultural heritage acquirements. Document analysis based on qualitative research method was used in the study. Primary School Social Studies Curriculum (4th Grades) were used as documents. In this context, the program in intangible cultural heritage (such as oral traditions and expressions, performing arts, social practices, rituals and feasts, crafts tradition) acquisitions were examined in terms of associations with domestic, cross-curricular courses, in other subject. Collected data were analyzed through content analysis. According to the research results, it has been shown to be no cross-curricular affiliation of the 4th grade Social Studies Curriculum intangible cultural heritage acquirements. It has been shown to be associated with the course Mathematics 1 times, Turkish lessons by 11 times in other courses. It has been shown to be associated with the learning areas 3 times Culture and Heritage, 1 time Individual and Society, 1 times the Power, Government and Community in courses intra.

Keywords: Social Studies, intangible cultural heritage, affiliation, curriculum.

*ADDRESS FOR CORRESPONDENCE: Cennet Karakus, Sınıf öğretmenliği, Eğitim Fakültesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 34430, Beyoğlu, İstanbul

E-mail adres: karakuscennet@hotmail.com

Özet

Araştırmanın amacı ilkököl 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan somut olmayan kültürel miras kazanımlarında ilişkilendirmelerin yerini belirlemektir. Araştırmada nitel yaklaşıma dayalı doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmada doküman olarak 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kullanılmıştır. Bu doğrultuda programda yer alan kazanımlar somut olmayan kültürel miras alanları ile ilgili öğeler (sözlü gelenekler ve anlatımlar; gösteri sanatları; toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler; el sanatları geleneği, doğa ve evrenle ilgili uygulamalar) diğer derslerle, ara disiplinlerle ve ders içi ilişkilendirmeler açısından incelenmiştir. Toplanan veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan somut olmayan kültürel miras kazanımlarının hiçbir ara disiplinle ilişkilendirme yapılmadığı görülmüştür. Diğer derslerle ilişkilendirme Türkçe dersiyle 11 defa, Matematik dersiyle 1 defa ilişkilendirildiği görülmüştür. Ders içi ilişkilendirmede, somut olmayan kültürel miras kazanımları 3 defa Kültür ve Miras öğrenme alanı, 1 defa Birey ve Toplum, 1 defa Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanları ile ilişkilendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bilgiler, somut olmayan kültürel miras, ilişkilendirme, öğretim programı.

1. Giriş

Küreselleşme ve teknolojik değişimlerin hızlı olduğu dünyada ekonomik, sosyal, kültürel ve eğitime ait olan her sistem değişime ayak uydurmak zorundadır. Bütün hızlı gelişmelerin kendi seyrine bırakılması kültürlerin yok olmasına, toplum değer, inanç sistemlerinin kaybolmasına ve milletlerin başkalaşmasına sebep olmaktadır. Kültürel boyutta, milletlerin kimliğini yaşamlarını ve kendi devamını sürdürme düşüncesini azaltmaktadır. Bu yüzden kültür ve kültürel miras boyutlarını yeniden gözden geçirmek gerekmektedir.

Dünya sınırlarının birbirine yaklaşması her bölgenin küresel köy haline gelerek küresel tekipleşmenin yaşanmasına sebep olmaktadır (Çulha, 2014). İnsan, kültürü öğrenmeyi doğumdan sonra aile içerisinde öğrenmeye başlar. Çocuk doğumundan belirli bir yaşa kadar aileden taklit yoluyla örf, adet ve alışkanlıkları ve temel değerleri kazanır. Aileden sonra toplumsallaşma ve kültürlenme okulda devam eder. Okul sayesinde çocuklar estetik, ideolojik, ekonomik, siyasal, ahlaki bir takım değer yargıları geliştirmeye başlar ve bu değer yargıları geliştirilmeye çalışılır. Değer yargıların tümü toplumun kültürünü oluşturur (Ünlü, 2012). Kültürel değerlerin atalarımızdan bize kalan, geçmişteki insanların başarıları, değerleri, inançları, gelenekleri, bilgileri, uygulamalarını içeren dinamik sürece kültürel miras denir. Geçmişteki olaylar, uygulamalar, günümüzdeki davranışlarımızı nasıl etkiliyorsa geleceği de o şekilde etkileyecektir. Bu yüzden kültürel miras hem maddi anlamda hem manevi anlamda tamamlanmamış bir ürün ya da eserdir (Yeşilbursa, 2011). UNESCO 2003 yılında, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinde, somut olmayan kültürel mirası; "Somut olmayan kültürel miras, toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar, anlamına gelir" şeklinde tanımlamıştır. Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar, el sanatları geleneği şeklinde belirlenmiştir (UNESCO, 2003).

Bir toplumun kendi kültürel kimliğinin bir parçası olarak gördüğü ve kuşaktan kuşağa aktarmak suretiyle günümüze kadar getirdiği somut olmayan kültürel miraslarını korumasına ve gelecek kuşaklara aktarmasına katkı sağlayacak yol, yöntem ve imkânları tanımlamaktadır (Oğuz, 2009). Bu yol, yöntem ve imkânlar ancak somut olmayan kültürel öğelerin eğitimde uygulamalı ve bilgi anlamında yer almasıyla olacaktır. Bu yüzden çocuklara maddi kültür öğelerini korumanın yanı sıra manevi kültürel öğelerini (somut olmayan kültürel miras) belli bir düzen ve programda verilmesi gereklidir. Çocuk ninesinden ninni, masal vb. duyduğunda, kına gecesinde yapılan ritüellerle karşılaştığında, asker uğurlamada geleneklerin yerine getirildiğini gördüğünde ve günlük yaşamda geçmişten günümüze gelen çoğu uygulamaların yapıldığında bir nevi somut olmayan kültürel mirasla karşılaşmış olur. Çocukta bu farkındalığı oluşturmak için sistemli, programlı miras eğitimi sayesinde bir ailenin, toplumun ve ulusun kültürel değerlerini ve kimliğinin nasıl oluştuğunun farkına varacaktır.

İlkökol, kültürel değerlerinin farkında olma ve kültürel değerleri miras olarak kabul etmek için miras eğitiminin verildiği ilk basamaktır (Çulha, 2014). Miras eğitiminin verileceği en uygun ders Sosyal Bilgiler dersi'dir. Sosyal Bilgileri dersini her hangi bir disiplini tanımlamaktan daha zordur. Çünkü Sosyal Bilgiler içinde birçok disiplini kapsayan çok disiplinli ve disiplinler arası bir alandır (Doğanay, 2007). 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında

kazanım, öğrenme alanı, beceri, kavram, değer öğretimi, etkinlik, ilişkilendirme ve ara ilişkilendirme gibi yeni kavramlar gündeme gelmiştir. Programda kazanımlar üniteler arası, dersler arası, ara disiplinler ile ilgili ilişkilendirmeler yer almaktadır. Programda kazanımlar Matematik, Türkçe ve Fen Teknoloji eğitimi programlarıyla ilişkilendirmeler yapılmıştır. Programda sivil toplum örgütlerin katılımıyla Afetten Korunma ve Güvenli Yaşam, Özel Eğitim, Girişimcilik, Rehberlik ve Psikolojik Danışma, İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi, Sağlık Kültürü, Kariyer Bilinci Geliştirme, Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim ara disiplin olarak belirlenmiştir (Ata, 2010).

İlişkilendirme, derste bir konunun öğrenilirken diğer konuların zenginleştirilmesini sağlar. Disiplinler arası program çalışmalarında yer alan üç boyut yer almaktadır. Yatay boyut, Dikey boyut ve öğrenilenlerin iş ve yaşamla ilişkilendirilmesi boyutudur. Yatay boyut, programda yer alan disiplinler arasında bağlantının kurulması yani dersler arası ilişkilendirilmesinin yapılmasıdır. Örneğin Sosyal Bilgiler dersi Fen ve Teknoloji, Türkçe ve Matematik dersleriyle ilişkilendirilmesidir. Dikey boyutta ilişkilendirme, ders içi ilişkilendirme değildir. Öğrencilerin derste öğrendikleri konuları daha önce öğrendikleriyle ilişkilendirilmesidir. Ara disiplinlerle ilişkilendirme öğrencinin öğrendikleri bilgiyle günlük yaşam arasında bağlantı kurulmasıdır (Aladağ & Şahinkaya, 2013). Somut olmayan kültürel miras terimi Sosyal Bilgiler dersinde doğrudan yer almamaktadır. Fakat Somut olmayan kültürel miras tanımını içeren kazanımlar mevcuttur. Bu kazanımların “Kültür ve Miras” ve “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” iki temel alan içinde şekillendiği görülmektedir. Bu kazanımlarda yer alan somut olmayan kültürel öğelerin ders içi, diğer derslerle ilişkilendirilmesi ve günlük hayatta kullanımının artması ve diğer temalarla ilişkilendirilmesi açısından ara disiplinlerle ilişkilendirmesi gerekmektedir. Çünkü somut olmayan kültürel miras öğeleri insanın bizzat yaşadığı ve içinde bulunduğu uygulamaları, ritüelleri, değerleri, gelenekleri ve görenekleri ele almaktadır.

İlişkilendirmelerle ilgili alan yazına bakıldığında Ermiş (2008), Gözütok (2010), Taş (2010), Gözütok ve Alkın Şahin (2014), Kansızoğlu (2014), Greenwood (2013), Akyol (2015)'in öğretmenlerle yaptıkları çalışmada, ara disiplinlerin tanımı, işlevi, uygulanması, kullanım alanları ve öğretim yöntemleri ile ilgili sınırlı bilgiye sahip olduklarını belirtmiştir. Aybek (2001) 4. Sınıf öğretmenleriyle yaptığı çalışmada öğretmenlerin disiplinler arası öğretim ve ilişkilendirmeler hakkında, Bümen (2005) öğretmenlerin öğretim programlarında yer alan dersler arası ilişkilendirmeler hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Aladağve Şahinkaya (2013) çalışmasında öğretmen adaylarının dersler arası ilişkilendirme hakkında genel olarak bilgi sahibi oldukları fakat Sosyal bilgiler dersinde halen mihver ders anlayışını devam ettirdiklerini belirtmektedir. Kaymakçı (2012) Sosyal Bilgiler öğretim programında ilişkilendirmelerin yerini her kademedede (4,5,6,7. Sınıflarda) incelemiş ve ilişkilendirmelerin yetersiz düzeyde olduğunu belirtmiştir. Parker vd. (2012) ilköğretim müfredatının planlanması, temsil edilmesiyle ilgili ara disiplinler yaklaşımına karşı yüksek lisans öğretmen adaylarının algıları üzerine çalışma yapmıştır. Ara disiplinlerin öğretiminde öğretmenlerin konu, pedagojik bilgilerinin donanımlı olması, disiplinleri birleştirebilme becerisinin olması ve bilgi becerileri genelleme, uygulama ve geliştirmede donanımlı olması gerektiğini vurgulamıştır. Greenwood (2013) araştırmasında 2007'de Kuzey İrlanda ilköğretim müfredat programında tarih, bilim teknoloji, coğrafya içeren konuların disiplinlerle ilişkilendirilmesinin ve öğrenme alanlarının oluşturulması ile ilgili öğretmenlerle yaptığı görüşmeler sonucunda öğrencilerin öğrenmelerinde geniş bakış açısı sağlama açısından etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca ilişkilendirmelerin öğretmenler için müfredatın işlevsel olmasını sağlama, planlama yapabilme gibi yararları olduğunu belirtmiştir. Somut olmayan kültürel miras ile ilgili alanyazına bakıldığında öğretmen adaylarının yerel kültür öğelerine bakış açısını Sidekli ve Karaca (2013), öğrencilerin kültür algılarını, Sosyal Bilgiler Çengelci (2012), ve Türkçe derslerinde Gürkan (2015) somut olmayan kültürel miras öğelerinin Kolaç (2009) ne düzeyde yer aldığını, Oğuz'un (2009) çalışmasında kültürel ifade çeşitliliğinin korunmasının önemini, tarih araştırmalarında kaynak olma özelliği Akay (2006), somut olmayan kültürel mirasın müzecilik bağlamında incelenmesi Çankaya (2006), Çakır (2010), Arıkan (2012) kültürel mirasa karşı tutumun başarıya etkisinin incelendiği, Halk kültürü öğelerinin ders ve çalışma kitaplarında ne düzeyde yer aldığı Kutlu (2009) ve Ünal (2013) ile ilgili çalışmalar yer almaktadır. Genelde çalışmaların çoğu halk bilimi alanında literatür taraması şeklinde yapılmıştır.

Eğitim alanında yapılan çalışmaların somut olmayan kültürel mirasın program, etkinlik, kazanım, ders ve çalışma kitaplarında ne düzeyde yer aldığı belirlenmek istenmiş ve öğretmen adayı görüşleri ele alınmıştır. Alanyazında gerek ilişkilendirmeler gerekse somut olmayan kültürel miras alanında çalışmalara bakıldığında Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan somut olmayan kültürel miras kazanımlarının ilişkilendirmeler açısından incelenmesi ile ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Öğrencilerin somut olmayan kültürel öğeleri başka derslere aktarması, öğrenilen bilgilerin günlük hayatta kullanılması açısından değerlendirildiğinde somut olmayan kültürel miras kazanımlarının ilişkilendirilmesi önem kazanmaktadır. Çünkü insanların yaşamından gelen kültürel öğelerinden,

niçin, ne zaman ve nasıl geçmiş insanlardan günümüze geldiğini farkında olması ve geleceğe taşınması konusunda ve uygulamalarda yerini bulması açısından bu çalışma alanyazında önemlidir.

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler Öğretim Programında somut olmayan kültürel miras kazanımlarının ilişkilendirmelerin yerini ortaya koymaktır.

1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında somut olmayan kültürel miras kazanımlarının ders içi ilişkilendirmelerin yeri nedir?
2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında somut olmayan kültürel miras kazanımlarının dersler arası ilişkilendirmelerin yeri nedir?
3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında somut olmayan kültürel miras kazanımlarının ara disiplinlerle ilişkilendirmelerin yeri nedir?

2. Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yapılmıştır. Dokümanlar, toplumsal kayıtlar, popüler kültür dokümanları, görsel dokümanlar, eğitim alanında ders kitapları, program müfredat yönergeleri, okul içi ve dışı yönergeler, eğitimle ilgili belgeler vb. dokümanlar veri kaynağı olarak kullanılabilir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini içermektedir (Merriam, 2013; Yıldırım & Şimşek, 2008). Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2005 yılında uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kullanılmıştır. Mili Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunun güncellenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programında somut olmayan kültürel miras kazanımları incelenerek dersler içi, dersler arası ve ara disiplinlerle ilişkilendirilmelerine ilişkin araştırmacı tarafından geliştirilen veriler tablolar halinde verilerek içerik analizi yapılmıştır.

İçerik analizinde toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak temel amaçtır. İçerik analizinde birbirine benzeyen kavramları aynı tema altında toplayarak verileri okuyan birinin anlayabileceği şekilde düzenlemektir (Yıldırım & Şimşek, 2008). İçerik analizi, bir metindeki değişkenleri ölçmek amacıyla, sistematik tarafsız ve sayısal olarak yapılan analizdir (Wimmer & Dominick, 2000). Araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik çalışması için Sınıf öğretmenliği alanında bir uzman, bir halk bilimi uzmanı ve bir sınıf öğretmeni tarafından veriler incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü (Güvenirlilik= Görüş Birliği/ Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı X 100) gereğince karşılaştırılarak uyum yüzdesi %94.4 olarak hesaplanmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan somut olmayan kültürel miras kazanımlarının ilişkilendirmelerle ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

3.1. Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan Somut Olmayan Kültürel Miras Kazanımlarının Ara disiplinlerle ilişkilendirilmesi ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Somut Olmayan Kültürel Miras Kazanımlarının Ara Disiplinlerle İlişkilendirilmesi

Öğrenme Alanı	Somut Olmayan Kültürel Miras Kazanımları	Ara Disiplinlerle İlişkilendirme
Kültürel Miras	Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur (1.Kazanım)	Yok
	Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri fark eder (2. Kazanım)	Yok
	Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir (3. Kazanım)	Yok
	Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir (4. Kazanım)	Yok
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Efsane, destan, öykü, türkü ve şiirlerden yararlanarak yaşadığı yerin coğrafi özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunur (7. Kazanım)	Yok
Bilim, Teknoloji ve Toplum	İnsanlığın kullandığı belli başlı zaman ölçme araçlarını ve belirleme yöntemlerini tanır (2. Kazanım).	Yok
Küresel Bağlantılar	Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur (2.Kazanım).	Yok
	Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşatlarının günlük yaşamlarını karşılaştırır (3. Kazanım).	Yok
	Toplumlar arasında ortak kutlanan özel günlere örnekler verir (4. Kazanım).	Yok

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Somut Olmayan Kültürel Miras içerikli dokuz kazanımın hiçbir ara disiplinle ilişkilendirme yapılmadığı görülmüştür.

3.2. Diğer Derslerle İlişkilendirme

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan Somut Olmayan Kültürel Miras Kazanımlarının diğer derslerle ilişkilendirilmesi ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Somut Olmayan Kültürel Miras Kazanımlarının Diğer Derslerle İlişkilendirilmesi

Öğrenme Alanı	Somut Olmayan Kültürel Miras Kazanımları	Diğer Derslerle İlgili İlişkilendirmeler /Kazanım
Kültür ve Miras	1.Kazanım: Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.	Türkçe dersi "Konuşma" öğrenme alanı; Kendini Sözlü Olarak İfade Etme. (11. Kazanım: Konuşurken dinleyicilere sorular sorar ve sorulara cevap verir). Türkçe dersi "Dinleme" öğrenme alanı, Dinlediğini Anlama. (2. Kazanım: Dinlediklerini anlamlandırmada görsellerden yararlanır). Türkçe dersi "Yazma" öğrenme alanı; Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Yazma (4.kazanım: Açıklayıcı ve bilgilendirici yazılar yazar). Türkçe dersi "Yazma" öğrenme alanı; Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Yazma (12. Kazanım: Vurgulamak istediği kelime ya da cümleleri farklı yazar).
	2. Kazanım: Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri fark eder.	Türkçe dersi için "Yazma" öğrenme alanı; Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Yazma (12. Kazanım: Vurgulamak istediği kelime ya da cümleleri farklı yazar). Türkçe dersi için "Dinleme" öğrenme alanı, Dinlediğini Anlama. (2. Kazanım: Dinlediklerini anlamlandırmada görsellerden yararlanır).
	3.Kazanım: Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir.	Türkçe dersi için "Dinleme" öğrenme alanı, Dinlediğini Anlama. (2. Kazanım: Dinlediklerini anlamlandırmada görsellerden yararlanır).
	4.Kazanım:Kültür öğelerinegeçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar	Türkçe dersi "Yazma" öğrenme alanı; Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Yazma (4.kazanım: Açıklayıcı ve bilgilendirici yazılar yazar). Türkçe dersi için "Dinleme" öğrenme alanı, Dinlediğini Anlama. (2. Kazanım: Dinlediklerini anlamlandırmada görsellerden yararlanır).

	gösterir”.	
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	7.kazanım:Efsane, destan, öykü, türkü ve şairlerden yararlanarak yaşadığı yerin coğrafi özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	İlişkilendirme Yok
Bilim, Teknoloji ve Toplum	2.kazanım: İnsanlığın kullandığı belli başlı zaman ölçme araçlarını ve belirlenme yöntemlerini tanıtır.	Matematik dersi “Zamanı Ölçme” alt öğrenme alanı (3. Kazanım: Yıl- ay-hafta-gün arasındaki ilişkileri açıklar.
Küresel Bağlantılar	2. Kazanım: Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur.	Türkçe dersi “Görsel Okuma” öğrenme alanı (6.kazanım: Karikatürde verilen mesajı algılar. 8. Kazanım: Kitle iletişim araçlarıyla (gazete, dergi, Tv) verilen bilgileri, haberleri, düşünceleri sorgular.
	3.Kazanım: Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşlılarının günlük yaşamlarını karşılaştırır.	İlişkilendirme Yok
	4. Kazanım: Toplumlar arasında ortak kutlanan özel günlere örnekler verir.	İlişkilendirme Yok

Sosyal Bilgiler 4. Sınıf öğretim programında somut olmayan kültürel miras kazanımlarının diğer derslerle ilişkilendirmeleri Tablo 2’de gösterilmiştir. Somut Olmayan Kültürel Miras kazanımlarının toplam 12 defa ilişkilendirmeyapılmıştır. En çok ilişkilendirilen dersin 11 defa Türkçe dersi ile ilişkilendirilmiştir. Türkçe dersinde Dinleme öğrenme alanı 4 defa (1 kazanım), Yazma Öğrenme alanında 4 defa (2 kazanım), Görsel Okuma 2 defa (2 kazanım), Konuşma Öğrenme Alanı 1 defa (1 Kazanım) ilişkilendirme yapılmıştır. Matematik dersi ile 1 defa (1 kazanım) ilişkilendirilmiştir.

3.3. Ders İçi İlişkilendirme

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan Somut Olmayan Kültürel Miras Kazanımlarının ders içi ilişkilendirilmesi ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Somut Olmayan Kültürel Miras Kazanımlarının Ders içi İlişkilendirilmesi

Öğrenme Alanı	Somut Olmayan Kültürel Miras Kazanımları	Ders İçi İlişkilendirmeler /Kazanım
Kültürve Miras (Geçmişimi Öğreniyorum Ünitesi)	1.Kazanım: Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.	İlişkilendirme yok
	2. Kazanım: Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri fark eder.	İlişkilendirme yok
	3.Kazanım: Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir.	İlişkilendirme yok
	4.Kazanım: Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir”.	İlişkilendirme yok
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	7.kazanım: Efsane, destan, öykü, türkü ve şairlerden yararlanarak yaşadığı yerin coğrafi özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	Geçmişimi Öğreniyorum ünitesindeki “Ailesinde ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri fark eder.” kazanımı ile ilişkilendirilecektir.
Bilim, Teknoloji ve Toplum	2. kazanım: İnsanlığın kullandığı belli başlı zaman ölçme araçlarını ve belirlenme yöntemlerini tanıtır.	İnsanlığın kullandığı zaman ölçme araçları ve belirlenme yöntemleri konusunda “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesi ile ilişki kurulabilir.

Küresel Bağlantılar	2. Kazanım: Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur.	Kendimi Tanıyorum (Bireysel farklılıklar ve benzerlikler konusuyla ilişkilendirilir.)
	3.Kazanım: Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşatlarının günlük yaşamlarını karşılaştırır.	İlişkilendirme yok
	4. Kazanım: Toplumlar arasında ortak kutlanan özel günlere örnekler verir.	İnsanlar ve Yönetim (23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamalarıyla ilişkilendirilir.) Geçmişimi Öğreniyorum(Kutlanan özel günler, gelenekler vb. kültürel özelliklerle ilişkilendirilir.)

Sosyal Bilgiler 4. Sınıf öğretim programında somut olmayan kültürel miras kazanımlarının ders içi ilişkilendirmeleri Tablo 3’de gösterilmiştir. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan Somut Olmayan Kültürel Miras kazanımlarının Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Küresel Bağlantılar öğrenme alanında yer aldığı görülmektedir. Ders içi ilişkilendirmede, Kültür ve Miras öğrenme alanı İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Küresel Bağlantılar öğrenme alanları ile ilişkilendirilmiştir. Kültür ve Miras öğrenme alanı ile diğer öğrenme alanları arasında ilişkilendirme yapılmamıştır. Somut olmayan kültürel miras kazanımlarından (9 kazanım) 5defa ilişkilendirme yapıldığı görülmüştür.Ders içi ilişkilendirmede, somut olmayan kültürel miras kazanımları 3 defa Kültür ve Miras öğrenme alanı,1 defa Birey ve Toplum, 1 defa Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanları ile ilişkilendirilmiştir.

4. Tartışma, Sonuç, Öneriler

Araştırmada 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında esas alınan ders içi, diğer derslerle ve ara disiplinlerle ilişkilendirmeler olmak üzere üç tür ilişkilendirme ele alınmıştır.Öğretim programları hazırlanırken teknolojik gelişmeler ve küresel sorunlardan dolayı ulusların kendi ulusal zenginlik ve ortak miras alanlarına daha çok vurgu yapmak istediği ortaya çıkmıştır (Ata, 2010). Somut olmayan kültürel öğeler insan yaşamının başlangıcından ölümüne kadar her aşamasında yer alan öğeleri barındırmaktadır. Bu kültür öğelerinin eğitimde etkili bir şekilde verilmesi öğrencilerin okul içi ve okul dışında öğrenmelerinin bütünleştirilmesini sağlamak kültürel mirasın yaşanması, yaşatılması ve korunması anlamında önemlidir.

Araştırma sonuçlarına göre, 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alansomut olmayan kültürel miras içerikli dokuz kazanımın hiçbir ara disiplinle ilişkilendirme yapılmadığı görülmüştür. Akyol (2015) ara disiplinlerin öğrencilere sorumluluk kazandırdığını, dayanışma ve yardımlaşma duygularını öğrendiğini bireylerin kendi potansiyellerini değer, inanç ve ilgilerini ve yeteneklerini açığa çıkarmakta yardımcı olduğunu belirtmektedir. Ara disiplinlerin ilkökul düzeyinden ortaöğretim düzeyine kadar devam eden öğrenme alanlarına ve bütün öğretim yıllarına kadar yer aldığı ve ana disiplin kazanımlarını desteklediği (Gözütok & Alkın Şahin, 2014) düşünüldüğünde Sosyal Bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras öğelerinin hiçbir ara disiplinle ilişkilendirilememesi öğrencilerin toplumsallaşmasını sağlama ve dünyayı anlamalarına yardımcı olmasında yetersiz kalmasına, küresel tek tipleşmenin normal olduğunu düşünmelerine, toplumun değer, inanç, gelenek ve göreneklerinin kaybolmasına, kültürüne, değerlerine sahip çıkma ve dünyadaki gelişmeleri takip ederek çağa ayak uydurabilme konusunda sıkıntı yaşamalarına Ünlü (2012), Çulha (2014), Sertkaya (2000), Taş (2008) yol açabilir. Çünkü ara disiplin yaklaşımı, ayrı bir disiplin olarak ele alınmadan diğer derslerle bütünlük oluşturarak çok yönlü bir bakış açısı sağlayan yaklaşımdır (Kansızoğlu, 2014). Ayrıca Naval, Print ve Iriarte (2003) ara disiplinlerin amacı okulun sosyalleştirme işlevini güçlendirerek bireyin her yönden gelişimini hedeflediğini belirtmektedir.

Gözütok ve Alkın Şahin (2014) ara disiplinlerin bireyin, toplumun ve bulunulan mekânın ihtiyaçlarına göre değişiklik gösterdiğini, ara disiplinlerde öğrenilenlerin ders içi, diğer derslerle öğrenilmesi ve günlük yaşamla bütünleştirilmesinde okulu etkileyen her kurumlarla paydaşlarla işbirliği kurularak bütün halinde hareket eden tüm–okul yaklaşımından yararlanılması gerektiğini belirtmiştir. Kansızoğlu (2014)’na göre son yıllarda ülkelerin öğretim programlarında kişisel gelişim, kültürel kimlik, medya becerileri, kültürel miras, yaşam boyu öğrenme gibi konu alanlarının ara disiplin kazanımlarında yer aldığını belirtmektedir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler dersinde kültürel miras eğitiminin etkili verilmesi için kültürün iyi özümsemesi, hayata geçirilmesi ve günlük hayata geçirilmesi, ana disiplin kazanımlarını desteklemesi, öğrencilerin toplumsal hayata hazırlanarak bilgi, beceri ve tutum kazandırması için geniş bir yelpazede günlük yaşamın temalarını içeren ara disiplinlerle ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Sosyal Bilgiler dersi somut olmayan kültürel miras kazanımlarının diğer derslerde ilişkilendirilmesinde Türkçe dersiyle 11 defa, Matematik dersiyle 1 defa, Fen ve Teknoloji dersiyle hiç ilişkilendirme yapılmadığı görülmüştür. En fazla Türkçe dersiyle ilişkilendirme yapılmasının sebebi metin ve etkinliklerin kültür aktarımına hizmet etmesi açısından etkili olabilir. Ayrıca Kolaç (2009) somut olmayan kültürel miras öğelerinin tanınması, bilinç ve duyarlılık oluşturması ve geleceğe aktarılmasında Türkçe dersinin işlevinden bahsetmektedir. Aladağ (2013) dersler arası ilişkilendirmenin konuların farklı açılardan ele alınması, öğrenmede etkili bir yol olması, kalıcılığı sağlaması, derse karşı ilgi ve motivasyonun artırılması, bilginin diğer derslerle bağlantılı olması, gerçek hayatla ilişkilendirme ve farklı derslerde uygulama bulması açısından önemli olduğunu belirtmiştir. Kaymakçı (2012) Sosyal Bilgiler Öğretim Programında diğer derslerle yapılan ilişkilendirmenin sadece yatay boyutta yapıldığı, dikey boyutta ilişkilendirmelerin yetersiz kaldığını belirtmiştir. Aladağ ve Şahinkaya (2013) çalışmasında öğretmen adaylarının dersler arası ilişkilendirme hakkında genel olarak bilgi sahibi olduklarını fakat bu ilişkilendirmelerin nasıl yapılacağı konusunda bilgi sahibi olmadıkları, Sosyal bilgiler dersinde halen mihver ders anlayışını devam ettirdiklerini belirtmektedir. Araştırma sonuçları Kaymakçı (2012), Aladağ ve Şahinkaya (2013), ve Kolaç (2009)'ın araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan Somut Olmayan Kültürel Miras kazanımlarının Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Küresel Bağlantılar öğrenme alanında yer aldığı görülmektedir. Ders içi ilişkilendirmede, Kültür ve Miras öğrenme alanı İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Küresel Bağlantılar öğrenme alanları ile ilişkilendirilmiştir. Kültür ve Miras öğrenme alanı ile diğer öğrenme alanları arasında ilişkilendirme yapılmamıştır. Somut olmayan kültürel miras kazanımlarından (9 kazanım) 5 defa ilişkilendirme yapıldığı görülmüştür. Ders içi ilişkilendirmede, somut olmayan kültürel miras kazanımları 3 defa Kültür ve Miras öğrenme alanı, 1 defa Birey ve Toplum, 1 defa Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanları ile ilişkilendirilmiştir. Somut olmayan kültürel miras öğelerinin her alanda (sözlü gelenekler, anlatımlar; gösteri sanatları; toplumsal uygulamalar, ritüeller, şölenler; doğa ve evrenle ilgili uygulamalar ve el sanatları gelenekleri) yer aldığı düşünüldüğü zaman bu ilişkilendirmelerin yetersiz olduğu söylenebilir. Çengelci (2012) Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kazanım ve etkinlik örneklerini incelediği araştırmada en fazla Kültür ve Miras öğrenme alanında, daha sonra Küresel Bağlantılar ile İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında yer aldığı sonucuna ulaşmıştır. Kaymakçı (2012) ders içi ilişkilendirmelerin sistemli ve bütüncül bir anlayışın ve yeterli düzeyde olmadığını belirtmiştir. Araştırma sonuçları Kaymakçı (2012) ve Çengelci (2012)'nin araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Genel olarak 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan somut olmayan kültürel miras kazanımlarının ara disiplinlerle, diğer derslerle ve ders içi ilişkilendirmelerle ilişkilendirilmesinin yeterli düzeyde olmadığını belirtmektedir. Bu durum somut olmayan kültürel miras öğelerinin günlük yaşama aktarılmasına, diğer derslerle ve ders içi ilişkilendirmelerde planlı, sistemli ve bütüncül bir yol izlenmediği söylenebilir. Paykoç (2005) Sosyal Bilgiler Öğretim Programının değerlendirilmesine ilişkin çalışmada kazanım ve etkinliklerin ders içi ilişkilendirme, diğer derslerle ilişkilendirme ve ara disiplinlerle ilişkilendirmelerin yapıldığını fakat karşılıklı ilişkilendirme konusunda bilgilendirmelerin yetersiz olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda ilişkilendirmelerin yetersiz ve az olduğu, nasıl yapılacağı konusunda uygulamalarda eksiklikler olduğunu ve genelde belli kazanımlarda olduğunu belirtmektedir. Gözütok ve Alkın Şahin (2014) 2005 programında ara disiplin yaklaşımının amacının, işlevinin, belirlenmesinde ihtiyaç analizi çalışmalarının yapılması gerektiğini, ara disiplin öğretiminin nasıl yapılacağı ve değerlendirilmesine ilişkin belirsizliklerin belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Araştırma sonuçlarına ilişkin şu önerilerde bulunulabilir:

- Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan somut olmayan kültürel miras öğeleri kazanımlarının ara disiplinlerle ilişkilendirilmesinde ilgili eğitim uzmanlarının, program geliştirme uzmanları, sivil toplum kuruluşlarının ve okul paydaşlarının görüşleri alınarak ara disiplinler çağı yeniliklerine göre ve ihtiyaçlara göre güncellenmelidir.
- Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan somut olmayan kültürel miras öğeleri kazanımlarında ilişkilendirmelerin tanımı, işlevi, nasıl uygulanacağı ve değerlendirme ölçütleri ile ilgili açıklamaların uygulayıcılara rehberlik etmesi anlamında programda yer alması gerekmektedir.
- Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan somut olmayan kültürel miras öğeleri kazanımlarıyla yapılan ilişkilendirmeler kazanımlara eşit miktarda dağıtılmalı ve bütüncül yaklaşımla ele alınmalıdır.
- Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan somut olmayan kültürel öğelerin ilişkilendirmesi ile ilgili nitel ve nicel çalışmaların artırılması gerekmektedir.

Karakus, C. (2017). Sosyal bilgiler öğretim programı somut olmayan kültürel miras kazanımlarında ilişkilendirmelerin yeri. *International Journal of Innovative Research in Education*, 4(1), 8-16.

Kaynakça

- Akay, A. S. (2006). Somut olmayan kültürel mirasın tarih araştırmalarında kaynak olma özelliği. *Milli Folklor*, 70, 38-58.
- Akyol, Ş. (2015). Matematik Öğretmenlerinin ara disiplinlere ilişkin görüşleri. *Mediterranean Journal Of Humanities*, 5(1), 61-75.
- Aladağ, E., & Şahinkaya, N. (2013). Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyal Bilgiler ve Matematik derslerinin ilişkilendirilmesine yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(1) 157-176.
- Ankan, İ. (2012). *İlköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin kültürel miras ile ilgili başarı düzeyleri ve tutumlarının bazı değişkenlerle incelenmesi: Adıyaman örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- Ata, B. (2010). Sosyal bilgiler öğretim programı. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* (ss. 33-47). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aybek, B. (2001). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi öğretiminin Sosyal ve diğer bilimlerle ilişkisinin değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(7), 34-48.
- Bümen, T.N. (2005). Öğretmenlerin Yeni İlköğretim 1-5. Sınıf Programlarıyla ilgili görüşleri ve programı uygulamaya hazırlayıcı bir hizmet-içi eğitim çalışması örneği. *Ege Eğitim Dergisi*, 6(2), 21-57.
- Çakır, C.Ş. (2010). *Somut olmayan kültürel mirasın müzelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çankaya, E. (2006), *Somut olmayan kültürel mirasın müzecilik bağlamında korunması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çengelci, T. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 185-203.
- Çulha, Ö. B. (2014). İlköğretim Sosyal Bilgiler derslerinde kültürel miras eğitimi. M. Safran (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (743-762) Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2007). Sosyal Bilgiler Öğretimi. Öztürk, C. (Editör). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (31-41). Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Ermis, S. (2008). *Sosyal Bilgiler dersindeki ara disiplinlerin sınıf içi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.
- Gözütok, F. D., & Alkin Şahin, S. (2014). Öğretim Programlarında ara disiplin yaklaşımı, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 47(2), 287-306
- Gözütok, F. D. (2010). Milli Eğitim, çocuklara ulusal değerleri kazandırmaktan neden vazgeçiyor? *İlköğretim Online*, 9(2), 601-629. <http://ilkogretim-Online.Org.Tr/Vol9say2/V9s2m14.Pdf> adresinden, 15.12.2015 tarihinde alınmıştır.
- Greenwood, R. (2013). Subject-Based and cross-curricular approaches within the revised primary curriculum in Northern Ireland: Teachers' Concerns and Preferred Approaches. *International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education*. 41,(4), 443-458.
- Gürkan, B. (2015). *Sosyal Bilgiler ders kitaplarının somut olmayan kültürel miras açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kansızoğlu, H.B. (2014). Türkçe Dersi Öğretim programındaki ara disiplin alan kazanımlarına ilişkin bir araştırma, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 9, 75-95
- Kolaç E. (2009). Somut olmayan kültürel mirası koruma, bilinç ve duyarlılık oluşturmada Türkçe eğitiminin önemi, *Milli Folklor*, 82, 19-31.
- Kaymakçı, S. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretiminde ilişkilendirmeler. www.efdergi.libu.edu.tr/index.php/efdergi/article/viewFile/919/1680. Erişim tarihi: 11.11.2015.
- Kutlu, M. (2009). Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında eğitime yönelik ilk adım: Halk kültürü dersi. *Milli Folklor*, 82, 13-18.
- Merriam, S. B. (2015). *Qualitative Research A Guide to Design and Implementations*. Çeviren Selahattin Turan. San Francisco: Jossey – Bass Publishers
- Miles M., Huberman A. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Source Book*. California: Thousand Oaks.
- Naval C., Print M., & Iriarte, C. (2003). Civic education in Spain: A critical review of policy. http://www.jsse.org/2003-2/Spain_Naval.Htm. Erişim Tarihi: 10.12.2015.
- Oğuz, Ö.M. (2009). Somut olmayan kültürel miras ve kültürel ifade çeşitliliği. *Milli Folklor*, 82, 6-12.
- Parker, J. Heywood, D., & Jolley, N. (2012). Developing Pre-Service Primary Teachers' perceptions of cross-curricular teaching through reflection on learning. *Teachers and Teaching: Theory And Practice*, 18(6), 693-716.
- Paykoç, F. (2005). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretim programlarının incelenmesi (Yeni Öğretim Programlarını inceleme ve değerlendirme raporu içerisinde). *İlköğretim Online Dergisi*, 5(1), 113-149.
- Sertkaya, K.B. (2010). *İlköğretim II. kademe Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme*, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Sidekli, S., & Karaca, L. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretiminde yerel, kültürel miras öğelerinin kullanımına ilişkin öğretmen aday görüşleri. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 5, 20-38.
- Taş, İ. (2010). *2005 İlköğretim Programının hazırlanmasında görev alan ara disiplinler komisyonu üyelerinin ve sınıf öğretmenlerinin ara disiplin yaklaşımı konusundaki bilgi durumunun ve görüşlerinin belirlenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünal, F. (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan halk kültürü öğelerinin değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 611-644.
- Ünlü, İ. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kültür aktarımı konuları öğretiminin yeterli düzeyinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Yeşilbursa, C. C. (2011). Sosyal Bilgilerde miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa karşı tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. Ankara.
- Yıldırım A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Wimmer, D. D., & Dominick, J. R. (2000). *Mass media research: an introduction*. Belmont: Wadsworth Publishing Company.